

Sygn. akt VI P 218/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lutego 2024 roku

Sąd Rejonowy w Białymstoku VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący : Sędzia Marta Kiszowara

Protokolant: Agnieszka Niecikowska

po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2024 roku w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa B. R.

przeciwko Izbie Administracji Skarbowej w B. –Skarbowi Państwa

o odprawę

Zasądza od pozwanego Izby Administracji Skarbowej w B. – Skarbu Państwa na rzecz powódki B. R. kwotę 44 086,38 zł

(czterdzieści cztery tysiące osiemdziesiąt sześć złotych 38/100) brutto z ustawowymi odsetkami za czas opóźnienia od dnia 1 czerwca 2017r. do dnia zapłaty.

VI P 218/23

UZASADNIENIE

Powódka B. R. w pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Izbie Administracji Skarbowej w B., po sprecyzowaniu powództwa, wniosła o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty 44.086,38 zł wraz z odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 czerwca 2017 r. do dnia zapłaty tytułem odprawy za zwolnienie ze służby w Służbie Celno-Skarbowej w związku z likwidacją lub reorganizacją jednostki organizacyjnej. Nadto domagała się zasądzenia od pozwanego na swoją rzecz kosztów postępowania. W uzasadnieniu wskazała, iż służbę w Służbie Celnej pełniła od dnia 1 czerwca 2000 r. W dniu 12 maja 2017 r. powódka przyjęła propozycję pracy, w wyniku czego stosunek służbowy ustał – wygasł, co traktuje się jak zwolnienie ze służby, a nawiązany został stosunek pracy. Konsekwencją takiego stanu, zgodnie z uchwałą SN z dnia 19 lutego 2020 r., jest wydanie świadectwa służby. W ocenie B. R., skoro została ona zwolniona ze służby po przyjęciu propozycji pracy, to powinna otrzymać także odprawę. Powódka podkreśliła, iż zwolnienie jej ze służby nastąpiło wskutek reorganizacji jednostki, w której służbę pełniła. B. R. wskazała, iż w ostatnim dniu pełnienia służby jej uposażenie wynosiło 7.347,73 zł brutto, zatem wysokość należnej jej odprawy wynosi 44.086,38 zł brutto (k. 3-12, k. 118 godz. 00:01:50).

Pozwany Skarb Państwa – Izba Administracji Skarbowej w B. w odpowiedzi na pozew wniosł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego. W pierwszej kolejności pozwany zgłosił zarzut przedawnienia roszczenia. Podnosił, że jako termin wymagalności roszczenia powódka podała datę 1 czerwca 2017 r., zgodnie zaś z art. 252 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej roszczenia pieniężne wynikające ze stosunku służbowego przedawniają się po upływie 3 lat. Tym samym, dochodzenie przez powódkę roszczenia o zapłatę odprawy jest spóźnione. Odnosząc

się natomiast do kwestii merytorycznych pozwany wskazywał, że B. R. nie została ze służby zwolniona, ale jej stosunek służby przekształcił się w stosunek pracy na mocy art. 165 ust. 7 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej. Powódka pozostała zatem w strukturach nowotworzonej Izby Administracji Skarbowej w B., stąd jej sytuacja faktyczna nie jest objęta dyspozycją art. 170 powołanej ustawy. Pozwany dodał, iż w dniu 1 czerwca 2017 r. Krajowa Administracja Skarbowa była na etapie kształtowania struktur, dlatego też nie mogła być jednocześnie w procesie reorganizacji. Nadmienił również, iż funkcjonariusze ucywilnieni zachowując możliwość zarobkowania i rozwoju zawodowego znajdowali się w korzystniejszej sytuacji niż osoby, które nie otrzymały propozycji zatrudnienia (k. 97-103).

Sąd ustalił, co następuje:

Ze zgromadzonego w aktach sprawy materiału dowodowego wynika, że w dniu 26 maja 2000 r. B. R. – będąc wówczas zatrudnioną na podstawie umowy o pracę na stanowisku kierownika referatu w Urzędzie Celnym w B. – otrzymała propozycję pełnienia służby, którą przyjęła. W konsekwencji, z dniem 1 czerwca 2000 r. została mianowana do służby stałej w Urzędzie Celnym w B. i otrzymała stopień służbowy aspiranta celnego. W okresie od 1 czerwca 2000 r. do 31 maja 2017 r. powódka pozostawała w służbie stałej, przy czym pełniła ją: do dnia 30 kwietnia 2002 r. w Urzędzie Celnym w B., następnie do dnia 28 lutego 2017 r. w Izbie Celnej w B., a potem do dnia 31 maja 2017 r. w Izbie Administracji Skarbowej w B.. B. R. zajmowała ostatnio stanowisko służbowe audytora wewnętrznego i posiadała stopień służbowy nadkomisarza celnego (k. 16).

Stosownie do treści art. 165 ust. 3 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1948, dalej jako: Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej albo PWKAS) funkcjonariusze celni pełniący służbę w Izbach Celnym z dniem wejścia w życie ustawy stawali się funkcjonariuszami Służby Celno-Skarbowej pełniącymi służbę w jednostkach Krajowej Administracji Skarbowej i zachowywali ciągłość służby. Art. 165 ust. 7 PWKAS natomiast wprowadzał uprawnienie dyrektorów jednostek KAS do składania odpowiednio pracownikom oraz funkcjonariuszom – w terminie do dnia 31 maja 2017 r. – pisemnych propozycji określających nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby przy uwzględnieniu posiadanych kwalifikacji i przebiegu dotychczasowej pracy lub służby, a także dotychczasowego miejsca zamieszkania. Bezsprzeczne było, że B. R. znalazła się w grupie funkcjonariuszy, którym złożono propozycje, o których mowa w art. 165 ust. 7 PWKAS.

W dniu 12 maja 2017 r. dyrektor Izby Administracji Skarbowej w B. przedstawił powódce propozycję zatrudnienia w ramach korpusu służby cywilnej w Izbie Administracji Skarbowej w B.. B. R. zaproponowano zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony, na stanowisku audytora wewnętrznego zaliczanym do grupy stanowisk samodzielnych w służbie cywilnej, w pełnym wymiarze czasu pracy, z wynagrodzeniem zasadniczym według mnożnika 3,348 kwoty bazowej dla członków korpusu służby cywilnej. Powódka miała wykonywać pracę w B., w komórce organizacyjnej o nazwie (...) w Izbie Administracji Skarbowej w B.. Zaproponowane warunki zatrudnienia po ich przyjęciu miały obowiązywać od dnia 1 czerwca 2017 r. B. R. poinformowano, że w terminie 14 dni od daty otrzymania propozycji powinna ona złożyć pisemne oświadczenie o przyjęciu albo odmowie jej przyjęcia, a niezłożenie takiego oświadczenia w tym terminie będzie równoznaczne z odmową przyjęcia propozycji zatrudnienia. W przypadku zaś odmowy przyjęcia propozycji zatrudnienia stosunek służby wygaśnie po upływie 3 miesięcy licząc od miesiąca następującego po miesiącu, w którym zostanie złożone oświadczenie o odmowie przyjęcia propozycji zatrudnienia, lub upłynie termin do złożenia oświadczenia, jednak nie później niż dnia 31 sierpnia 2017 r. Wygaśnięcie stosunku służbowego w takiej sytuacji traktowano jak zwolnienie ze służby (k. 14).

Powódka przyjęła propozycję zatrudnienia. Tym samym, zgodnie z art. 171 PWKAS, jej dotychczasowy stosunek służby w służbie stałej przekształcił się w stosunek pracy na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. Na dzień 31 maja 2017 r. miesięczne uposażenie powódki liczone według zasad obowiązujących przy ustalaniu ekwiwalentu pieniężnego za urlop wynosiło 7.347,73 zł brutto (k. 105).

Wobec powyższego, pismem z dnia 25 maja 2017 r. B. R. wystąpiła do dyrektora Izby Administracji Skarbowej w B. z wnioskiem o wydanie świadectwa służby. We wniosku tym nadmieniła, iż propozycję pracy przyjęła z przyczyn życiowo-ekonomicznych (k. 15). Świadectwo służby sporządzono i wydano powódce ponad 3 lata później – w dniu 3 grudnia 2020 r. W dokumencie tym wskazano, iż B. R. od 20 października 1992 r. do 31 maja 2000 r. była zatrudniona w Urzędzie Celnym w B., a następnie: od 1 czerwca 2000 r. do 30 kwietnia 2002 r. pełniła służbę w Urzędzie Celnym w B., od 1 maja 2002 r. do 28 lutego 2017 r. pełniła służbę w Izbie Celnej w B. i od 1 marca 2017 r. do 31 maja 2017 r. pełniła służbę w Izbie Administracji Skarbowej w B.. W pkt. 3 świadectwa służby wskazano, że w dniu przekształcenia stosunku służbowego w stosunek pracy powódka zajmowała stanowisko audytora wewnętrznego i posiadała stopień służbowy nadkomisarza celnego. W pkt. 4 odnotowano natomiast, iż stosunek służbowy ustał w wyniku przekształcenia stosunku służbowego w stosunek pracy na podstawie art. 171 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (k. 16). W dniu 18 grudnia 2020 r. powódka wystąpiła do tut. Sądu z pozwem o sprostowanie świadectwa służby poprzez zobowiązanie pozwanego do wydania dokumentu według wzoru obowiązującego w dniu zwolnienia ze służby bądź poprzez nakazanie pozwanemu zmiany treści sporządzonego świadectwa służby przez wskazanie w odpowiednich punktach, iż nastąpiło zwolnienie ze służby. Wyrokiem z dnia 7 kwietnia 2021 r., wydanym w sprawie o sygnaturze akt (...), Sąd Rejonowy w B. oddalił powództwo. Sąd ten stwierdził, że skoro pozwany wydał powódce świadectwo służby o treści zgodnej z obowiązującymi przepisami, które potwierdzało przebieg służby zgodnie z dokumentacją z akt osobowych, to powództwo o sprostowanie świadectwa służby z dnia 3 grudnia 2020 r. nie zasługiwało na uwzględnienie. Wyjaśnił, iż celem powództwa o sprostowanie świadectwa służby jest zapewnienie powodowi posiadania dokumentu o treści zgodnej z zaistniałym stanem faktycznym i obowiązującymi przepisami, a dokument datowany na 3 grudnia 2020 r. wymogi te spełniał w całości. Apelację od powyższego wyroku wywiodła B. R.. Wyrokiem z dnia 30 czerwca 2021 r., wydanym w sprawie o sygnaturze akt (...), Sąd drugiej instancji – Sąd Okręgowy w B. – oddalił tę apelację i obciążył powódkę kosztami zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu tego orzeczenia podano, iż wydane powódce w dniu 3 grudnia 2020 r. świadectwo służby według nowego wzoru prawidłowo wskazywało, w jaki sposób i na jakiej podstawie ustał stosunek służbowy powódki. W ocenie Sądu drugiej instancji dokument ten odzwierciedlał rzeczywisty stan faktyczny i prawny w odniesieniu do okoliczności istnienia i ustania stosunku służbowego B. R. (akta sprawy Sądu Rejonowego w B. (...) k. 3-5, 61-66, 102-109).

Poza sporem pozostawało również, iż B. R. występowała do tut. Sądu także z pozwem o zapłatę odprawy w wysokości 44.086,38 zł z tytułu zwolnienia ze służby w Izbie Administracji Skarbowej w B.. Sprawę tę zarejestrowano pod sygnaturą akt (...). Zarządzeniem z dnia 5 czerwca 2020 r. Sąd jednakże zarządził zwrot pozwu na podstawie art. 130⁽²⁾ § 1 k.p.c. W sprawie tej bowiem powódkę reprezentował profesjonalny pełnomocnik, a nie uiszczono opłaty od wskazanego pisma procesowego. Zażalenie na to zarządzenie wniosła powódka. Postanowieniem z dnia 3 września 2020 r. ((...)) Sąd drugiej instancji – Sąd Okręgowy w B. – zażalenie to odrzucił z uwagi na brak odpowiedniej opłaty.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zgromadzonego w aktach sprawy materiału dowodowego w postaci dokumentów, w tym akt sprawy Sądu Rejonowego w B. (...) i zastępczych akt sprawy Sądu Rejonowego w Białymstoku (...). Opisany przez Sąd przebieg zdarzeń nie był przez strony kwestionowany. Sporne były natomiast zagadnienia odnoszące się do stanu prawnego.

Sąd zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie wystąpiły dwie kwestie, co do których strony prezentowały odmienne stanowiska. Pierwsza dotyczyła tego, czy powódce przysługuje prawo do odprawy z tytułu zwolnienia ze służby, druga natomiast odnosiła się do ewentualnego przedawnienia roszczenia o tę odprawę. Sąd rozpatrujący przedmiotową sprawę w pierwszej kolejności analizował pierwsze z wymienionych zagadnień.

Problem uprawnień funkcjonariusza do odprawy z tytułu zwolnienia ze służby został uregulowany w art. 163 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1799) oraz w art. 250 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 615; dalej jako: ustawa o Krajowej Administracji

Skarbowej albo KAS). Wprawdzie w dniu 31 maja 2017 r. przepis art. 163 ustawy o Służbie Celnej już nie obowiązywał, jednakże w rozpoznawanej sprawie – zważywszy na okres sporny – powódka powoływała się na ten przepis jako jeden z możliwych do zastosowania. Art. 250 ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej został bowiem podobnie zredagowany jak art. 163 ustawy o Służbie Celnej.

Zgodnie z art. 163 ust. 1 ustawy o Służbie Celnej funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzymiesięcznego uposażenia. Wysokość tej odprawy ulega zwiększeniu o 20% miesięcznego uposażenia za każdy pełny rok pełnienia służby ponad 5 lat nieprzerwanej służby, nie więcej niż do wysokości sześciomiesięcznego uposażenia. Stosownie do treści art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej na tych samych zasadach i w tej samej wysokości odprawa przysługuje funkcjonariuszowi służby stałej, zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej. Przepis art. 250 ust. 1 KAS stanowi zaś, iż funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby w związku z przejściem na emeryturę, rentę z tytułu niezdolności do pracy lub orzeczeniem trwałej niezdolności do służby przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzymiesięcznego uposażenia, a wysokość tej odprawy ulega zwiększeniu o 20% miesięcznego uposażenia za każdy pełny rok pełnienia służby ponad 5 lat nieprzerwanej służby, nie więcej niż do wysokości sześciomiesięcznego uposażenia. Brzmienie art. 250 ust. 4 KAS jest niemal tożsame z brzmieniem art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej, co oznacza, że funkcjonariuszowi służby stałej, zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej przysługuje odprawa na zasadach i w wysokości określonych w art. 250 ust. 1-3 KAS.

W obydwu powołanych przepisach ustawodawca wskazywał na „zwolnienie funkcjonariusza ze służby”, co powodowało liczne problemy z ich interpretacją. Pozywany Skarb Państwa stał na stanowisku, że skoro w przypadku niektórych konkretnych funkcjonariuszy dochodziło do przekształcenia stosunku służby w stosunek pracy wskutek przyjmowania przez nich propozycji zatrudnienia, to nie sposób traktować tego przekształcenia jako zwolnienia ze służby. Przeciwny pogląd prezentowali powodowie – ucywilnieni funkcjonariusze – twierdząc, że jeżeli w ich przypadkach stosunek służby ustał (doszło do zakończenia stosunku administracyjnoprawnego), to faktycznie miało miejsce zwolnienie ze służby. Ostatecznie kwestia ta została rozwiązana w ten sposób, że ustawą z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1321 – art. 20) znowelizowano art. 174 KAS poprzez dodanie do tego przepisu ust. 10-12, zgodnie z którymi przekształcenie stosunku służbowego w stosunek pracy traktuje się jak zwolnienie ze służby, przy czym w takiej sytuacji art. 250 KAS nie stosuje się.

Znowelizowany art. 174 ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej wprawdzie rozstrzygał o braku uprawnień do odprawy z tytułu zwolnienia ze służby w przypadku przekształcenia stosunku służbowego w stosunek pracy, niemniej jednak przepis ten wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2018 r., a zatem po przekształceniu stosunków służbowych w stosunki pracy wielu funkcjonariuszy, w tym powódki. Wobec powyższego, funkcjonariusze ucywilnieni z dniem 1 czerwca 2017 r. kwestionowali możliwość zastosowania art. 174 ust. 10-12 KAS w ich sytuacji faktycznej i prawnej. Utrzymywali, że prawo do odprawy z tytułu zwolnienia ze służby im przysługuje, chociażby na mocy art. 163 ustawy o Służbie Celnej.

Wielość sporów dotyczących prawa do odprawy doprowadziła do rozstrzygnięcia tej kwestii przez Sąd Najwyższy. W uchwale z dnia 6 lutego 2024 r. (III PZP 2/23, LEX nr 3666665) SN stwierdził, iż funkcjonariuszowi służby celnej, który zgodnie z art. 165 ust. 3 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej stał się funkcjonariuszem Służby Celno-Skarbowej pełniącym służbę w jednostkach Krajowej Administracji Skarbowej i który następnie przyjął propozycję, o jakiej mowa w art. 165 ust. 7 tej ustawy, określającą nowe warunki zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, stając się zgodnie z art. 171 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy pracownikiem zatrudnionym w Krajowej Administracji Skarbowej na podstawie umowy o pracę, przysługuje – w związku z zakończeniem służby – prawo do odprawy pieniężnej (art. 163 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r.

o Służbie Celnej w związku ze stosowanym odpowiednio art. 170 ust. 1, 3 i 4 Przepisów wprowadzających ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej).

Powyższą uchwałą SN przesądził zatem, iż funkcjonariuszom ucywilnionym z dniem 1 czerwca 2017 r. przysługuje odprawa pieniężna na podstawie art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Cywilnej, a przekształcenie stosunku służbowego w stosunek pracy w takich sytuacjach winno się traktować jak zwolnienie ze służby (art. 170 ust. 3 Przepisów wprowadzających ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej). W świetle powyższego nie budzi więc już wątpliwości, że B. R. ma prawo do odprawy z tytułu zwolnienia ze służby, mimo iż w jej przypadku doszło do przekształcenia stosunku służbowego w stosunek pracy. Z uwagi jednak na zgłoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia, Sąd musiał przeanalizować sprawę także pod tym względem.

Na wstępie rozważań wyjaśnić trzeba, iż roszczenia pieniężne związane ze stosunkiem służby są roszczeniami administracyjnymi, wobec czego jeżeli w prawie administracyjnym wprowadzono określone przepisy, to brak jest podstaw do stosowania w tych wypadkach przepisów prawa cywilnego. Z taką sytuacją mamy do czynienia właśnie w przypadku okresów przedawnienia wskazanych powyżej roszczeń. Zgodnie bowiem z art. 252 ust. 1 i 2 KAS roszczenia z tytułu prawa do uposażenia i innych świadczeń oraz należności pieniężnych ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne, przy czym kierownik jednostki organizacyjnej może nie uwzględnić terminu przedawnienia, jeżeli opóźnienie w dochodzeniu roszczenia jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami. Podkreślenia wymaga, iż w niemal identyczny sposób sformułowany był przepis art. 83 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej (Dz.U. z 2004 r., Nr 156, poz. 1641) regulującej kwestie dotyczące stosunków służbowych funkcjonariuszy celnych, do której to grupy należała również powódka, obowiązującej przed wejściem w życie ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (t.j. Dz.U. 2016 r., poz. 1799). Z kolei ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej, uchylona na podstawie art. 159 PWKAS, zagadnienie to normowała w art. 165. Zmiany w zakresie powołanych przepisów były nieznaczące, a mianowicie w art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej i w art. 165 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej wskazywano nie na „kierownika jednostki organizacyjnej”, ale na „kierownika urzędu”, oraz w art. 165 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej i w art. 252 ust. 2 KAS przed wyrazem „przedawnienia” dodano wyraz „terminu”. W konsekwencji, podczas dokonywania wykładni przepisu art. 252 KAS uzasadnione jest pomocnicze odwoływanie się do wykładni przepisów poprzednio obowiązujących ustaw o Służbie Celnej, a także pominięcie przepisów o przedawnieniu roszczeń cywilnoprawnych. Z uwagi na treść powołanych przepisów nie miało też istotnego znaczenia, na podstawie którego z nich Sąd orzekał o słuszności bądź nie zarzutu przedawnienia. Mając natomiast na względzie okoliczność, że na art. 252 KAS powoływał się pozwany, to przede wszystkim ten przepis podlegał analizie Sądu.

W świetle uchwały SN z dnia 6 lutego 2024 r. niewątpliwym było, że prawo do odprawy pieniężnej B. R. nabyła z dniem 1 czerwca 2017 r., gdyż w tej dacie nastąpiło przekształcenie jej stosunku służbowego w stosunek pracy. Tym samym, roszczenie o zapłatę tejże odprawy uległoby przedawnieniu z dniem 1 czerwca 2020 r. Zdaniem Sądu jednakże w okolicznościach niniejszej sprawy dzień 1 czerwca 2017 r. nie był dniem, w którym roszczenie stało się wymagalne, przy czym tę „wymagalność” należy tutaj rozumieć jako świadomość i pewność istnienia roszczenia. Kwestia posiadania prawa do odprawy pieniężnej przez funkcjonariuszy ucywilnionych z dniem 1 czerwca 2017 r. pozostawała bowiem sporną do czasu wydania przez SN odpowiedniej uchwały, tj. do dnia 6 lutego 2024 r.

W orzecznictwie dotyczącym instytucji przedawnienia roszczeń przyjmuje się, iż „wymagalność roszczenia” oznacza stan, w którym, obiektywnie rzecz ujmując, wierzyciel ma prawną możliwość żądania zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności. Początek wymagalności roszczenia nie daje się zatem formułować w regułę ogólną, ponieważ dla różnych stosunków prawnych i dla różnych roszczeń może być zróżnicowany. Określa go każdorazowo konkretna wierzytelność oraz treść, charakter lub właściwości zobowiązania, z którego wierzytelność się wywodzi. Innymi słowy, „wymagalność” oznacza stan obiektywny, w którym wierzyciel ma prawną możliwość skutecznego zaspokojenia (zrealizowania) przysługującego mu roszczenia na drodze sądowej (art. 316 k.p.c.). Roszczenia mogą zaś uzyskać przymiot wymagalności w dniu oznaczonym przez ustawę lub czynność prawną, albo w dniu wynikającym z

właściwości zobowiązania, w tym również niezwłocznie po jego powstaniu (wyrok SN z dnia 30 sierpnia 2006 r., II CSK 90/06, OSNC 2007/6/92; wyrok SA w Poznaniu z dnia 5 grudnia 2018 r., I ACa 164/18, LEX NR 3049583).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, iż roszczenie o zapłatę odprawy pieniężnej funkcjonariuszowi ucywilnionemu z dniem 1 czerwca 2017 r. nie było wymagalne od dnia 1 czerwca 2017 r., albowiem jego skuteczne dochodzenie na drodze sądowej, czy – mówiąc ogólnie – uzyskanie zaspokojenia w tym zakresie, nie było możliwe. Brak było przepisu, na podstawie którego funkcjonariusz, którego stosunek służby ustał z dniem 31 maja 2017 r. i z którym nawiązano stosunek pracy od dnia 1 czerwca 2017 r., nabywał prawo do odprawy z tytułu zwolnienia ze służby. Co więcej, takiej podstawy prawnej nadal nie ma, w obrocie prawnym natomiast jest uchwała przesądzająca o tych uprawnieniach. Uchwała ta została zaś podjęta przez Sąd Najwyższy dopiero w dniu 6 lutego 2024 r., a zatem po dacie wystąpienia przez powódkę z pozwem inicjującym niniejsze postępowanie. Inaczej ujmując, podstawę prawną dla przyznawania odpraw pieniężnych z tytułu zwolnienia ze służby funkcjonariuszom ucywilnionym z dniem 1 czerwca 2017 r. stanowi art. 163 ustawy o Służbie Cywilnej, przy czym zostało to przesądzone dopiero uchwałą z dnia 6 lutego 2024 r. Przepis ten nie odnosi się bowiem wprost do funkcjonariuszy, których stosunek służby uległ przekształceniu w stosunek pracy. Z uwagi na takie brzmienie powołanego przepisu, w okresie wcześniejszym, przed podjęciem uchwały przez SN, przedmiotowe uprawnienie było kwestionowane tak przez pozwaną Skarb Państwa (konsekwentnie), jak i przez część Sądów. Orzecznictwo w tym zakresie było rozbieżne – co potwierdzają treść pozwu i odpowiedzi na pozew – wskutek czego na rzecz niektórych funkcjonariuszy odprawy były zasądzone, powództwa wytaczane przez innych funkcjonariuszy były natomiast oddalane. W tej sytuacji Sąd nie mógł przyjąć, że datą wymagalności roszczenia powódki o odprawę pieniężną był dzień 1 czerwca 2017 r., gdyż kwestia ta budziła wiele wątpliwości. Dopiero dnia 6 lutego 2024 r. zostało jednoznacznie rozstrzygnięte, że odprawa z tytułu zwolnienia ze służby ucywilnionym funkcjonariuszom przysługuje i na jakiej podstawie prawnej. Tym samym, za termin wymagalności tego roszczenia Sąd uznał dzień 6 lutego 2024 r.

Ocenę Sądu w zakresie daty wymagalności roszczenia potwierdza także inne niż wyżej powołane orzecznictwo dotyczące instytucji przedawnienia. W postanowieniu z dnia 28 grudnia 2023 r. (I CSK 6455/22, LEX nr 3648380) SN wskazał, iż bieg roszczeń restytucyjnych konsumenta nie może się rozpocząć zanim dowiedział się on lub powinien dowiedzieć się o niedozwolonym charakterze postanowienia umownego. Dopiero wówczas ma on bowiem możliwość wezwania przedsiębiorcy o zwrot świadczenia (art. 455 k.c.), tj. podjąć czynność, o której mowa w art. 120 § 1 k.c. Z powyższego wynika, że bieg terminu przedawnienia – w sprawie rozpoznawanej przez SN: roszczeń skierowanych wobec przedsiębiorcy przez konsumenta – rozpoczyna się wtedy, gdy uzyska on lub gdy powinien uzyskać wiedzę o istnieniu roszczenia – w sprawie rozpoznawanej przez SN: o niedozwolonym charakterze postanowienia umownego. W sprawie niniejszej powódka pełną i pewną wiedzę o istnieniu roszczenia uzyskała w dniu 6 lutego 2024 r., kiedy SN stwierdził wprost, że odprawa pieniężna ucywilnionym funkcjonariuszom przysługuje. Z kolei w wyroku z dnia 9 listopada 2021 r. (I ACa 763/19, LEX nr 3450523) Sąd Apelacyjny w Warszawie uznał, iż przepis art. 120 § 1 k.c. utożsamia początek biegu przedawnienia z dniem, w którym roszczenie stało się wymagalne, a początek biegu terminu przedawnienia powództwa o ustalenie nieważności umowy, to świadomość kredytobiorcy odnośnie nieważności tego kontraktu. Również więc w tym judykacie powoływano się na wiedzę (świadomość) wierzyciela o istnieniu roszczenia i z tym stanem wiązano początek biegu terminu przedawnienia. Jak już wskazano, w niniejszej sprawie dniem powzięcia informacji o istnieniu roszczenia o zapłatę odprawy pieniężnej był 6 lutego 2024 r., zatem dopiero od tejże daty termin przedawnienia tego roszczenia rozpoczął swój bieg. Powódka z pozwem w przedmiotowej sprawie wystąpiła przed datą wymagalności roszczenia, tj. w dniu 2 sierpnia 2023 r., zatem zarzut jego przedawnienia należało uznać za niesłuszny.

W kwestii wymagalności roszczenia dodać trzeba, że ewentualnym najwcześniejszym terminem, kiedy powódka mogła ucywilnienie poczytywać jako zwolnienie ze służby była data wydania jej świadectwa służby, tj. 3 grudnia 2020 r. Sporządzenie tego dokumentu potwierdziło bowiem zakończenie stosunku administracyjnoprawnego. Niemniej jednak, z pozwem w niniejszej sprawie powódka wystąpiła przed upływem 3 lat od otrzymania świadectwa służby, a nadto w samym dokumencie nadal brak było jasnej i czytelnej informacji o zwolnieniu ze służby, gdyż posługiwano się pojęciem „przekształcenia”. W konsekwencji, wydanie powódce świadectwa służby nie miało istotnego znaczenia

dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy czy to pod względem przysługiwania jej prawa do odprawy (tutaj kluczowa była uchwała z dnia 6 lutego 2024 r.), czy to pod względem oceny zasadności zarzutu przedawnienia.

Zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy. Wobec powyższego, chociaż roszczenie B. R. stało się wymagalne dopiero w toku procesu, to jednak nie była to okoliczność niepozwalająca na uwzględnienie powództwa, o czym stanowi art. 316 § 1 k.p.c.

Niezależnie od powyższego Sąd dodaje, iż z przepisu art. 252 ust. 2 KAS wynika, że zarzutu przedawnienia można nie wziąć pod uwagę, gdy jest to usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami. Terminu przedawnienia można zatem nie uwzględniać, gdy zostanie spełniona określona przesłanka, tj. jeżeli opóźnienie w dochodzeniu roszczenia przez funkcjonariusza będzie usprawiedliwione i tylko jeżeli to usprawiedliwienie przybierze postać kwalifikowaną – wyjątkowych okoliczności. Takimi „szczególnymi okolicznościami” będą wszelkie zdarzenia, które uniemożliwiły funkcjonariuszowi wystąpienie z roszczeniem, a zatem zarówno nieprzewidywalne zdarzenia o charakterze obiektywnym kwalifikowane jako siła wyższa, jak i zdarzenia o charakterze indywidualnym związane ściśle z daną osobą. Wskazuje się, że takimi szczególnymi okolicznościami są obłożna choroba czy pozostawanie w śpiączce (R. Bucholski [w:] Krajowa Administracja Skarbowa. Komentarz, red. A. Melezini, K. Teszner, Warszawa 2018, art. 252; A. Ossowski [w:] Ustawa o Służbie Celnej. Komentarz, Kraków 2006, art. 83). Zdaniem Sądu w rozpoznawanej sprawie tego typu zdarzenia zaistniały. Jak już bowiem wyjaśniono powyżej – do dnia 6 lutego 2024 r. kwestia przysługiwania funkcjonariuszom ucywilnionym z dniem 1 czerwca 2017 r. odprawy z tytułu zwolnienia ze służby była sporną i budzącą wiele wątpliwości. Sądy powszechne wydały w tym zakresie wiele wyroków, które często były ze sobą wzajemnie sprzeczne. Interpretacja przepisów była różna, wyniki postępowań nie były przewidywalne. Co więcej, pozwany, również w toku niniejszej sprawy, konsekwentnie kwestionował prawo powódki do odprawy. Nie było zatem możliwości dochodzenia tego roszczenia bez ponoszenia ryzyka, a w przypadku przegranej powódki – z uwagi na treść uchwały z dnia 6 lutego 2024 r. – pojawiłaby się konieczność ponownego rozpoznania sprawy. W konsekwencji, wstrzymanie się z podejmowaniem skutecznych kroków prawnych wobec pozwanego było działaniem racjonalnym, usprawiedliwionym okolicznościami. Nieuwzględnienie zarzutu przedawnienia w tym przypadku mogło zatem nastąpić również na podstawie art. 252 ust. 2 KAS.

W tym stanie rzeczy wyłącznie na marginesie Sąd dodaje, że wystąpienie przez powódkę z pozwem o odprawę w dniu 1 czerwca 2020 r. nie przerwałoby ewentualnego biegu terminu przedawnienia. Co prawda w myśl art. 123 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1610) bieg przedawnienia przerywa się przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia lub przez uznanie roszczenia przez osobę, przeciwko której roszczenie przysługuje, zauważyć jednak należy, iż cytowany przepis jest instytucją prawa cywilnego, a przepisy prawa cywilnego nie znajdują zastosowania do stosunków administracyjnych, jeżeli dane zagadnienia zostały uregulowane w przepisach prawa administracyjnego. Kwestia zaś przerwania biegu terminu przedawnienia roszczeń z tytułu należności pieniężnych funkcjonariuszy służby celno-skarbowej unormowana została w odpowiednich ustawach. Art. 252 ust. 3 KAS stanowi bowiem, iż bieg przedawnienia roszczenia z tytułu prawa do uposażenia i innych świadczeń oraz należności pieniężnych przerywa każda czynność przed kierownikiem jednostki organizacyjnej, podjęta bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia roszczenia, a także uznanie roszczenia. Zagadnienie to zostało podobnie unormowane także w uprzednio obowiązujących ustawach o Służbie Cywilnej. Już więc tylko z uwagi na istnienie w prawie administracyjnym odpowiednich przepisów odnoszących się do omawianej kwestii nie ma w tym przypadku podstaw do zastosowania przepisów prawa cywilnego. Sąd jednakże wskazuje, że nawet przyjmując, że art. 123 § 1 k.c. dotyczy także instytucji przedawnienia uregulowanej w prawie administracyjnym, to nadal w rozpoznawanej sprawie do przerwania biegu terminu tego przedawnienia by nie doszło. Pozew wniesiony przez B. R. został bowiem zwrócony ze względu na nieuiszczenie przez powódkę opłaty od tego pozwu. Zgodnie zaś z art. 130 § 2 k.p.c. pismo zwrócone nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu.

Z powołanego przepisu wynika więc, że jeżeli pozew (wniosek, inne pismo procesowe) zostało zwrócone, to uznaje się je za „niebyłe” czy „nieistniejące” w zakresie skutków, jakie miał on wywołać. Jeśli więc skutkiem wystąpienia z pozwem jest przerwanie biegu terminu przedawnienia, to zwrot pozwu niweluje ten skutek. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 października 2022 r. (II PSKP 36/22, OSNP 2023/5/53) wskazując, iż Sąd nie może zaakceptować przerwy biegu przedawnienia, skoro wniesiony wcześniej pozew nie wywołał żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego, gdyż został zwrócony, a zażalenie na zarządzenie o zwrocie pozwu zostało oddalone. W ten sam sposób judykatura wypowiadała się rozstrzygając kwestię przerwania biegu przedawnienia w toku postępowań, w których uprzednio występowano z wnioskami o zawezwanie do próby ugodowej. Stwierdzano, iż kwalifikowanie złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej jako czynności, która jest dokonywana przed sądem bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 1 k.c., oznacza, że każdy wniosek o zawezwanie do próby ugodowej, który spowodował wszczęcie i przeprowadzenie postępowania pojednawczego, przerywa bieg przedawnienia roszczenia objętego wezwaniem, niezależnie od tego, czy w wyniku tego postępowania doszło do zawarcia ugody, czy też ugoda nie została zawarta. Do przerwania biegu przedawnienia nie dochodzi natomiast jedynie w sytuacji, w której wniosek został zwrócony (np. na skutek nieuzupełnienia jego braków formalnych, art. 130 § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.), odrzucony (np. z powodu braku jurysdykcji krajowej) lub dojdzie do umorzenia postępowania pojednawczego (np. wskutek cofnięcia wniosku o zawezwanie, art. 355 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) (por. np. wyrok SN z dnia 12 marca 2020 r., IV CSK 582/18, OSNC-ZD 2021/4/37; wyrok SA w Gdańsku z dnia 11 marca 2022 r., I ACa 962/21, LEX nr 3341925). Złożenie do sądu pisma procesowego następnie zwróconego jest więc zawsze traktowane jako nieprzerwywanie biegu terminu przedawnienia, nawet w sytuacji tak wyjątkowej, jak wystąpienie z wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej. W niniejszej sprawie jednakże zagadnienie to jest bez znaczenia, albowiem termin przedawnienia roszczenia powódki rozpoczął bieg dopiero w trakcie aktualnego postępowania.

Zgodnie z art. 163 ust. 1-4 ustawy o Służbie Cywilnej funkcjonariuszowi służby stałej, zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej, przysługuje odprawa w wysokości trzymiesięcznego uposażenia, której wysokość ulega zwiększeniu o 20% miesięcznego uposażenia za każdy pełny rok pełnienia służby ponad 5 lat nieprzerwanej służby, nie więcej niż do wysokości sześciomiesięcznego uposażenia. W sprawie niespornym było, że powódka pozostawała w strukturach administracji celnej od 20 października 1992 r. do 31 maja 2017 r., a więc przez niespełna 25 lat. Tym samym, od 6 roku służby za każdy rok służby wysokość należnej jej odprawy uległa zwiększeniu o 20% miesięcznego uposażenia. Zwiększenie to przysługiwało jej więc w wymiarze 19 x 20%, co daje 380%, czyli ponad trzykrotność miesięcznego uposażenia. Stosownie do treści powołanego przepisu odprawa nie może być wyższa niż sześciomiesięczne uposażenie, a kwotą „wyjściową” jest trzykrotność tego uposażenia. W konsekwencji powódce przysługiwało to świadczenie w wysokości zwiększonej do wartości maksymalnej, tj. sześciokrotności. Miesięczne uposażenie B. R. wynosiło 7.347,73 zł brutto, wobec czego wartość należnej jej odprawy wynosiła 44.086,38 zł brutto.

Wobec powyższego Sąd, działając na mocy powołanych przepisów, orzekł jak w sentencji wyroku, przyznając powódce dochodzoną pozwem kwotę.

O odsetkach od zasądzonej kwoty Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. Ustalając datę początkową naliczania odsetek na dzień 1 czerwca 2017 r. Sąd miał na uwadze żądanie pozwu oraz okoliczność, że w tej dacie powódka nabyła prawo do dochodzonego pozwem świadczenia.